איכא בינייהו עניי כותיים. אומר ר"י דלא מקיטו אלא כמזקת עניי העיר ולא כמו שפירש הקונטרס דלמגא קמא גרי אריות הם ולא יפרש בשכילם אלא בשביל עניי ישראל מפרש בכל מקום שהם דא"כ לא נפקא מינה מידי מאי בינייהו: **תניא** רבי **אומר** יורשין שירשו. מפרש עליהם אבל לא ירשו לא מפרש עליהן ואסיפא קאי ואם הלוה בפני ב"ד אין צריך ליטול רשות מן היורשים אבל אריסא דקתני מת צריך ליטול רשות מן היורשים לא מאי קאי דב"ש אם לא ירשו שצריך ליטול רשות יומר שאין עליהן מוטל לפרוע חוב אביהן:

ובמעשה דקטינא דאביי. ופע"ג דאמר התם כמי שהיה נשוי (כתובות דף לא:) דאי אמרו ליה הני חמשין דמי קטינא סלוקי סלקוהו הכא תקנתא דרבנן היא:

הילך דמיו חוששין שמא עשאו בו'. פירש בקונט' לאחר שקיבל המעות עשאו תרומת מעשר וקשה לר"י דלאחר שמכרו אין יכול לעשותו הא לא מיפסר משיכה שהרי נרשום ישראל קאי אלא י"ל דשמא עשאו קודם קבלת הדמים קאמר ופריך אטו ברשיעי עסקינן דשקלי דמי ומשוו ליה תרומת מעשר פירוש ומשוו ליה כבר תרומת מעשר מעיקרא:

מעשר לאביך בידי הילך דמיו. תימה אמאי נקט השתא הילך דמיו ועוד אמאי חוששין כלל שעשאו אביו תרומת מעשר והא אדרבה חזקה על חבר שאינו מוציא דבר שאינו ממונו מתחת ידו כדאמרי' (פסחים דף ט.) בחבר שמת והניח מגורה מלאה פירות וי"ל בדוחק דקסבר דמסתמא אביו אמר לו אם הוא ממונו או אינו ממונו ואם לא נטל דמיו רמי אנפשיה לגורך עצמו ומדבר שאמר לו אביו ואם לא מדבר חשבינן ליה בחזקת ממונו אבל כשנטל דמיו לגורך אחרים לא רמי אנפשיה ומדבר:

וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף. תימה דתנן במסכת ביכורים (פ"ג מ"ה) תרומת מעשר שוה לביכורים בשני דברים ניטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף ואמר נמי בירושלמי בפ' ב' דתרומות דכל המורה הלכה למידה ומלמדה חוץ מתרומת מעשר שמלמדה ואינה למידה דבתרומת מעשר כתיב (במדבר יח) ממנו מן המוקף ומוקמי' ליה בתרומה גדולה ולא בתרומת מעשר ובפ' הזהב (ב"מ דף מט.) אמרינן ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי רשאי בן לוי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר והכא פריך אתרומת מעשר וכי נחשדו כו' וי"ל מדרבנן אף תרומת מעשר בעי מוקף והא דקאמר רשאי בן לוי היינו בשבתות ויו"ט דשרי כדאמרי' בהאשה רבה (יבמות דף לג.) וקשה בבפ' המפקיד (ב"מ דף לח.) תנן המפקיד פירות אצל חבירו אפילו הן אבודין לא יגע בהן ומפרש רב נחמן בר יצחק בגמרא דחיישינן שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר ואמאי וכי נחשדו לתרוס שלא מן המוקף ואומר ר"ת דגבי פקדון חיישינן טפי ובחשבא מועטת תולין הדבר להתמיר שלא ליגע בו וחיישינן שמא בשבתות ויו"ט עשאו דשרי שלא מן המוקף כדאמר בהאשה רבה (יבמות דף לג.) אבל בשאר מקומות לא חיישינן דלא שביחא שיהא לו פירות בביתו ולא יהא לו די לשבת אם לא יעשרו ממקום אחר וי"מ דדוקא חברים לא נחשדו לתרוס שלא מן המוקף דהכא חייבי בבן לוי שיתן לו מעשר ואין נותנין אלא לחבר כדאיתא בהזרוע (חולין דף קל:) אין נותנין מתנות לכהן עם הארץ אבל המפקיד כל אדם מפקיד אף שאינו בקיאין בהלכות מוקף וא"ת היאך דביכורים דנטילתה שלא מן המוקף היכי מצי למימר דמדאורייתא חייבי הא קתני וצריכה שיעור כתרומה ומדאורייתא לתרומה גדולה אין לה שיעור דחטה אחת פוטרת את הכרי וי"ל דאין לה שיעור למטה אבל יש לה שיעור למעלה דאין יכול לעשות כל גורנו תרומה דבעינן לאשת שעיריה ביכרים וכי האי גוונא איכא בריש מסכת פאה (פ"א מ"ו) גבי אלו דברים שאין להם שיעור:

לתרום שלא מן המוקף. פי' בקונטרס דשמא באותה שעה אינה בעין ואין נראה דתרומה גדולה מדאורייתא בעי מוקף וא"כ אפילו שתיהן לפניו ובתרומת מעשר נמי דלא בעינן מוקף אלא מדרבנן נראה דהיינו משום גזירה אטו תרומה גדולה ובעינן מוקף אפילו שתיהן לפניו כמו בתרומה גדולה וגבי חלה נמי תנן מוקף אפילו שתיהן לפניו: **בירן** דלא קיימן בו'. וא"ת והא מוקי לה בחבא אלעזר בן גמלא דאמר ניטלת מאומד וא"כ כי לא קיימן נמי ליטול לגמרא תקוניה תקניה בעה"ב מאומד וי"ל דאינו תורם מאומד דבר שאינו שלו שאינו רוצה להפסיד לא לוי ולא לכהן: **אין אבא אלעזר** בן גמלא היא. וא"ת נהי שיש לו רשות לתרוס שמא לא חשש לתרוס מעשר שעתיד ליתן לוי והיאך נתיר מספק וי"ל דכיון שהרשות בידו ושהה זמן גדול בביתו ומצוה עליה רמיא סתמא דמילתא דתקוניה תקניה:

איכא בינייהו עניי כותיים [א]העשיר העני אין מפריש עליו וזכה הלה במה שבידו ורבנן מאי שנא למיתה דעבוד תקנתא ומאי שנא לעשירות דלא עבוד תקנתא [ב]מיתה שכיחא עשירות לא שכיחא אמר רב [ג]פפא היינו דאמרי אינשי חברך מית אשר איתעשר לא תאשר: מת צריך ליטול רשות וכו': תניא [ד]רבי אומר יורשין שירשו ומי איכא יורשין דלא ירתי אלא אמר ר' יוחנן [ה]שירשו קרקע ולא שירשו כספים א"ר יונתן הניח מלא מחט גובה מלא מחט מלא קרדום גובה מלא קרדום ור' יוחנן אמר [ו]אפילו הניח מלא מחט גובה מלא קרדום וכמעשה דקטינא דאביי: ת"ר ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו כור מעשר יש לך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו מאי קאמר אמר אביי ה"ק ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי והילך דמיו אין חוששין שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר כור מעשר יש לך בידי והילך דמיו חוששין שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר [ז]אטו ברשיעי עסקינן דשקלי דמי ומשוו ליה תרומת מעשר אלא אמר רב משרשיא בריה דרב אידי הכי קאמר ישראל שאמר לבן לוי מעשר לאביך בידי הילך דמיו אין חוששין שמא עשאו אביו תרומת מעשר על מקום אחר כור מעשר לאביך בידי והילך דמיו חוששין שמא עשאו אביו תרומת מעשר על מקום אחר וכי [ח]נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף אלא אמר רב אשי [ט]ה"ק בן ישראל שאמר ללוי כך אמר לי אבא מעשר לך בידי או [י]מעשר לאביך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו כיון דלא קיץ לא הוה מתקן ליה בעל הבית כור מעשר לך בידי או כור מעשר לאביך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו כיון דקיץ תקניה בעל הבית וכי יש לו רשות לבעה"ב לתרום תרומת מעשר [יא]אין אבא אלעזר בן גמלא היא דתניא אבא אלעזר בן גמלא [יב]אומר [יג]ונחשב לכם תרומתכם בשתי

עניי כותיים. שאם אין עניי ישראל בעיר ויש עניי כותיים מפרש לצורכם ויעבכם לעצמו שאף הם זוכים בהן דכותיים גרי אמת הם. ולתנא קמא גרי אריות הם ולא יפרש בשבילם אלא בשביל עניי ישראל יפרש בכל מקום שהם: **וזכה הלה במה שבידו.** הלוה הזה אינו חייב [ח]לפרוע משלו שהרי הלוהו ע"מ שלא ליפרע הימנו: **דעבוד תקנתא.** דקאמר מפרש עליו בחזקת עניי ישראל והבעשיר קתני אין מפרשין עליו: **לא שביחא.** הלכך לא תשו לה: **אמר.** האמן והחזק הדבר לשון שריר וקיים [ט]: **לא תאשר.** לא תאמן: **שירשו קרקע.** שעליהם מוטל המצוה לפרוע חובת אביהן: **מלא מחט.** כלומר הניח קרקע מועטו אין זה מפרש בחזקת יורשין אלא כשיעור דמי הקרקע: **מלא קרדום.** כלומר קרקע הרבה: **אפי' הניח מלא מחט גובה מלא קרדום.** כלומר כל חובו לפי שהוא יכול לטרוף ולחזור ולטרוף כל שעה שיפדוהו ממנו: **כי הכוא מעשה דקטינא דאביי.** במי שהיה נשוי בכתובות (דף לא:) דהכוא דהוו מסקי ליה מאה זחי ושביב ושביק קטינא שוי חמשים אמא בעל חוב טרפוה? אתו יתמי יהבי ליה חמשין וסלקוהו הדר אתא טרפה כו': **ישראל שאמר ללוי.** כולה מפרש ואזיל לה: **מעשר יש לך בידי.** שהפרשתי מתנותאי לגורכך: **והילך דמיו.** ומוכרהו לי ונטל זה את דמיו: **אין חוששין.** ישראל זה שמא לאחר שמכרו לוי עשאו לוי זה תרומת מעשר על מעשר אחר שהיה לו בביתו דכיון דלא ידע כמה יש לו בידו לא עביד ליה תרומת מעשר. אבל אמר כור מעשר יש לך בידי ונתן לו הדמים אסור ישראל זה לאכול הימנו ואפי' הפרש תרומת מעשר לכהן לפי חשבונו חיישינן שמא לאחר שקיבל הדמים עשאו לכולן תרומת מעשר על תשעה כורין שיש לו בביתו מעשר הטבול לתרומת מעשר דכיון דלא משך יכול לחזור הלוי ואע"פ שהוא ברשותו של ישראל לא קנו לו מעותיו דאימת קנייה האי לוי דלקנייה לישראל בקבלת מעות הלכך כי חזר בו ועשאהו תרומת מעשר חל עליו הכא: **מעשר לאביך בידי.** בחיי אביך הודעתיו שהיה לו מעשר בידי: **מוקף.** כמנין כמו אין מקיפין שתי חביות (כילה דף לב:). אסור לחבר לומר תבואה שיש לי במקום פלוני תהא תרומה על זו שמא אותה שעה אינה בעין ואם עשה עשוי: **כך אמר לי אבא.** לפני מותו מעשר לך בידי: **חושש.** הלוי הזה: **לתרומת מעשר.** הראויה ליטול הימנו. ואע"פ שחזקה על חבר שאינו נפטר מן העולם עד שיתקן כל פירות טבלים שבידו הכא איכא למיחש דכיון שלא הזכיר בצוואתו סכום מדה שמא לא היה יודע כמה יש: **אין חוששין.** שמוחזק ישראל זה שתיקנו קודם שמת ואע"פ שאין מוטל עליו: **לתרוס תרומת מעשר.** הלא אין המעשר שלו אלא של לוי והוה ליה תורס שלא מדעת:

בשתי

מסורת הש"ס

ח) [נקמן פה. כתובות פג:]. ט) [ל"ל רבא וכן איתא בערכין ערך אשר כ:]. י) [תוספתא רפ"ג]. יא) [יומא י. וש"נ]. יב) [עירובין ל: וש"נ]. יג) במע' פ"ג מהלכות תרומות משמע דלא גרס מה מעשר לאביך סו'. יד) ביצה יג: ע"ש בכורות נח: ע"ש מנחות נד:. טו) [ל"ל לפרוע]. טז) [נ"ב קס:]. יז) כפ"ח: טרפה.

תורה אור השלם

1. וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמָתְכֶם כַּדָּגָן מִן הַגֹּרֶן וְכַמְּלֵאָה מִן הַיְקָב:
במדבר יח כז

מוסף רש"י

שלא מן המוקף. מדבר שאינו ממון לו כאותו כלי לדיהבי מיניה ויהב (שרובין ל:) מן שאינו ממון לו, כגון (ביצה לב:) אין מקיפין שתי חביות, וכמו (נדה נא:) מקבת וקולא לה סם, לשון מקריב ומנישין זה סם, ואסור לאכל להפרש ממה שאין לפניו על מה שלפניו, דשמא אותו שאוכל עימך עליו אינו בעין, שנאכל או נרקב, ומתלא שאין לומר כלום ואוכל עכלים (חולין ז.). **ונחשב לכם תרומתכם.** גליס מתיב (ביצה יג.).

תוספות רי"ד

העשיר העני אין מפרישין עליו וזכה הלה במה שבידו: מ"ט דלמיתה עבוד רבנן תקנתא ומ"ש דלעשירות לא עבוד תקנתא: מיתה שכיחא עשירות לא שכיחא אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי מית חברך אשר איתעתר לא אשר:

נז א כ ב מיי' פ"ז מהל' מעשר הלכה ז:
נח ד מיי' פ"ג מהל' תרומות הלכה עו וע"ש וכ"מ:
נט ה מיי' שם הל' יב: